

Життя – це невідоме, а водночас близьке й далеке, яскраве й світле. Це павутина творчості і долі людини, по якій вона йде. Можна сказати, що це промінчик, який показує людині дорогу до небес.

Юрій Машталір, 10 років

Правда - це та вічна квітка, яка ніколи не зав'яне.

Ірина Климів, 8 років

Любов – це те невидиме, яке є навколо нас і просить всіх людей жити в злагоді і мирі.

Роман Батіг, 8 років

Всесвіт можна порівняти з колом, яке крутиться без кінця. Всесвіт – це ніби росинка, яка дрімає на травинці.

Тарас Стадник, 8 років

Негативи сучасного суспільства лише, на перший погляд, здаються нездоланими. Саме нові діти зможуть допомогти вирішити проблеми людства і згармонізувати навколишній світ, варто просто лише дорослим дати можливість їм це зробити. Поява індиго - свідчення того, що людство чекає нове неймовірне майбутнє, із абсолютно іншим рівнем потреб і інтересів, із відчутно вищим духовним і культурним рівнем. Техніка і технології досягнуть небачених, неймовірних висот, а людський розум зможе вийти за межі нашої реальності. Людина нашого теперішнього уявлення зникне, а на її місце прийде ще більш розумна, ще більш чутлива, ще більш творча, ще більш волелюбна особистість, що зможе зламати усі стереотипи і дасть нове уявлення про світ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дж. Грей. Дети — с небес. Искусство позитивного воспитания. Как развить в ребенке дух сотрудничества, отзывчивость и уверенность в себе. – Київ: София, 2004. – 400с.
2. Ли Керролл, Дж. Тубер. Дети индиго. Новые дети пришли. – София, 2005. – 286с.
3. Чарівна рукавичка. Альманах творчості дітей. – Приватна авторська школа Марі Чумарної. – Львів: 1996. – 60с.
4. Т. Тюріна. Духовна педагогіка: витоки, сутність та перспективи розвитку. – Львів: Сполом, 2005. – 270с.
5. Інтернет джерела.

А.М. ЗАЧЕП

ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Демократична модель соціальної держави передбачає створення для всіх громадян рівних умов для досягнення життєвого успіху, утвердження солідарних відносин у суспільстві, допомоги незахищеним верствам. Досягнення цієї мети має об'єднати всі верстви суспільства його еліти, владні структури й представників великого капіталу.

Демократическая модель социального государства предусматривает создание для всех граждан равных условий для достижения жизненного успеха, утверждения солидарных отношений в обществе, помощи незащищенным слоям. Достижение этой цели должно объединить все слои общества, его элиты, властные структуры и представителей крупного капитала.

Democratic model of social state foresees providing equal conditions for all citizens in order to achieve life success, affirmation of solidary relationships, aid for poor people. The achievement of this aim has to unite all layers of a society, its elite, authority's structures and representatives of big capital.

Демократична ідея – одна із найбільш потужних і впливових ідей, що вже кілька століть рушійною силою соціального прогресу і залишається привабливою для багатьох поколінь, в тому числі й українського народу.

Сьогодні ми є свідками й учасниками значних соціально-економічних перетворень, які відбуваються в усьому світі й у нашій державі. В основному подолано тривалу й руйнівну економічну кризу. В українській економіці відбуваються стабілізаційні процеси, формуються

перезумови сталого зростання. В країні утверджується нова політична ситуація. Вона пов'язана з поступовою консолідацією уряду, конструктивною діяльністю парламентської більшості, тісною співпрацею центральних і місцевих органів виконавчої влади. Водночас розвиток країни за роки незалежності переконує нас у тому, що визначальні національні ідеї спрацьовують лише у тому випадку, коли вони наповнені реальним соціально-економічним і політичним змістом.

Сьогодні Україна заявила про прагнення стати повноправним членом Європейського співтовариства, визначила орієнтацію на демократичну модель розвитку, побудову демократичної, соціально справедливої держави.

Традиційні цінності соціал-демократії наповнюють реальним змістом українську національну ідею, стрижнем якої є розвиток української державності як обов'язкової умови і головного засобу вирішення проблем. У політичній сфері ці цінності пов'язані з утвердженням парламентської демократії, зміцненням законності і правопорядку, формуванням сильної, ефективної державної влади, якій довіряє народ. В економічній – із забезпеченням реальної різноманітності форм власності, стимулюванням співвідношення державного регулювання і ринкового саморегулювання, ощадливого, відповідального ставлення до ресурсів. Розв'язання цих проблем забезпечить можливість економічного зростання, підвищення зайнятості та добробуту людей. У соціальній сфері – з дотриманням і реалізацією заходів, спрямованих на надання всім громадянам рівних можливостей для досягнення життєвого успіху, створення умов для гідного життя людей, утвердження солідарних відносин у суспільстві, що готове підтримати і захистити слабких і знедолених.

Надзвичайно важливу роль відводиться вирішенню завдань, пов'язаних із духовним відродженням, розвитком вітчизняної науки і культури, утвердженням гуманістичних засад людського життя як основи громадянської злагоди.

Сьогодні часто вживаються такі поняття, як «соціальна держава», «демократична держава», «держава соціального добробуту», не особливо задумуючись над їхнім змістом. Між тим, «соціальну державу» необхідно виокремлювати від комплексу цілей і заходів соціальної політики. «Соціальна держава» є центральною складовою державної й водночас демократичної структури, а її суть виходить далеко за межі сфери соціальної політики. У рамках соціальної політики існує конкретна задача – надання особливого захисту й допомоги бідним і мало захищеним верствам населення.

Сьогодні нашим основним завданням є розбудова України як соціально орієнтованої держави. Ця держава є найприйнятнішою для розв'язання комплексу суспільних проблем, що стали найгострішими у нашій країні.

У Конституції України зазначено, що наша держава є демократичною, соціально орієнтованою і правовою. Тільки державу, яка виражає і захищає інтереси всіх верств населення і здатна забезпечити основні життєві потреби кожного члена суспільства, можна назвати справді демократичною». Слід зазначити, що демократична держава не є адекватною ліберальній чи неолиберальній моделі ринкової економіки. Адже дві останні фактично відкидають її соціальну роль, принципі субсидарності та регулюючі функції.

У демократичній державі надзвичайно важлива роль належить інституціям. Вони не тільки роблять внесок в економічний розвиток, а й беруть на себе виконання необхідних політичних функцій. Саме соціальні інститути покликані стимулювати суспільну солідарність шляхом створення справедливого порядку, обмеження соціальних ризиків і перерозподілу доходів на користь усіх членів суспільства. Як ви знаєте, сучасні економічні й суспільні системи неможливі без такого роду солідарності. Але чи всі соціальні інститути нашого суспільства здатні й готові взяти на себе керуючу регулюючу функції при побудові демократичної держави? І якими є наші орієнтири?

Сьогодні Україна визначила своїм пріоритетом рух до Європи, де, як відомо, життєвий рівень вищий з найвищих у світі. Це підтверджується і конкретними показниками. Згідно зі «Звітом про людський розвиток» ООН за 2002 р. «коефіцієнт Джині», що характеризує рівень майнової нерівності на засадах порівняння доходів 10% найбагатших та 10% найбідніших сімей певної країни, становить у Швеції – 25, у Фінляндії – 26, у Німеччині – 30 одиниць. Як відомо, пріоритетом соціальної політики у цих країнах є саме соціальна сфера.

Сьогодні в Європі існує кілька моделей соціально-демократичної держави: скандинавська, норвежсько-нідерландська й середньоевропейська. Вони різняться підходами й методами реалізації, але мають однаковий надзвичайно вагомий результат – забезпечують стабільність суспільства і гарантують високі рівні життя кожному громадянину. Ці моделі діють у країнах, де соціал-демократична держава є провідною. Україна теж має взяти все найкраще з європейського досвіду і розбудовувати свою соціальну політику зважаючи на ці орієнтири. А для втілення в життя цієї політики є всі передумови, видно, що вона є ініціатором багатьох законопроектів з питань соціальної політики.

Не можна не відзначити, що у вирішенні цих завдань досягнуто певних успіхів. Наразі вже працює система соціального страхування, реалізується програма житлових субсидій, створюється система адресної допомоги. На державному рівні визнано і вирішуються проблеми інвалідів як «людей з особливими потребами», що можуть і повинні мати доступ до праці і дозвілля нарівні з здоровими. Указом Президента 2003 рік оголошено «Роком людей з особливими потребами». Слід підкреслити, що вже відбуваються зміни у свідомості наших співгромадян, які починають дивитися на інваліда, як на рівного. Сьогодні є розуміння того, що людина залишається людиною попри її фізичні чи психічні вади. Проблема ця не надумана, адже у нашій країні нараховується 2 млн. 600 тис. осіб з особливими потребами. Якщо взяти до уваги і членів їхніх сімей, які також несуть на собі тягар опікування цими людьми, то виходить цифра, співвідносна з кількістю населення середньоевропейської країни. На жаль, далеко не всі розуміють необхідність підтримки їх. Зокрема деякі законодавці відстоюють свої вузько корпоративні інтереси. Вони внесли на розгляд до Верховної Ради проекти законів, що зменшують квоту працюючих інвалідів на підприємствах вугледобувної та нафтогазопереробної галузей. За умови прийняття цих законів, тисячі інвалідів можуть залишитися без роботи. Це поставить під удар можливість нормального існування не тільки їх самих, а й членів їхніх родин.

Одним з пріоритетних напрямів діяльності Міністерства праці та соціальної політики є реалізація схваленої Указом Президента України Стратегії подолання бідності. Критично оцінюючи ситуацію, ми, на жаль, констатуємо, що близько 13 млн. наших співвітчизників знаходяться за визначеною межею бідності, і це є великою проблемою для держави. Перекоаний, що вирішити її покликана, скоріше, не соціальна, а економічна політика.

Однією з важливих складових добробуту населення є рівень оплати праці. Він безпосередньо впливає на повноцінне відтворення робочої сили, відновлення мотивації до праці, зростання платоспроможного попиту населення. Завдяки вжитим заходам, удвічі за останні три роки зросла зарплата зайнятих у галузях економіки. Набирають чинності Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», що є базовим у реформі пенсійної системи та запроваджує принципи пенсійного страхування, і «пенсійні» закони, і внесення змін до великої кількості «соціальних законів», як-то: «Про основи соціальної захищеності інвалідів», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та ін. Слід зазначити, що законотворча діяльність парламенту могла б бути ефективнішою, якби представники інших фракцій не на словах, а на ділі відстоювали соціальну справедливість і були послідовними у виконанні своїх обіцянок. Також, нинішній коаліційний уряд повністю забезпечує видатки на реалізацію соціальних програм, своєчасну виплату допомог сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям та на інші соціальні виплати. Адже людина, її права і свободи, інтереси і потреби завжди перебувають у центрі уваги соціал-демократів.

Одним з найважливіших напрямів діяльності Міністерства праці та соціальної політики є сприяння зайнятості населення, запобігання масовому безробіттю, посилення соціального захисту безробітних. Вважаємо за потрібне у наступному році започаткувати загальнодержавну програму сприяння забезпеченню гідних умов праці наших громадян. Адже останні соціологічні дослідження вказують на зростання кількості людей, які бажають працювати і забезпечувати собі нормальне існування, не розраховуючи на соціальну допомогу. І наше завдання – повністю вдовольнити попит на зайнятість. Зробити це не просто. Сьогодні на ринку праці спостерігається професійно-кваліфікаційний дисбаланс робочої сили. Існує висока соціальна напруга в депресивних регіонах, не вирішено проблему зайнятості сільського населення. Актуальним залишається питання працевлаштування молоді.

Економічні негаразди призвели до раніше невідомого соціального явища – зовнішньої трудової міграції. Приблизно 4,5 млн. наших співвітчизників збагачують економіки інших країн. За цією цифрою стоять долі конкретних людей, які не використали свого потенціалу на батьківщині. Міністерство намагається покращити їхнє становище в країнах перебування. Вже підписано угоди про працевлаштування і соціальний захист наших громадян у Португалії, Іспанії, країнах Балтії та Східної Європи.

Вирішенню питань трудової міграції та врегулюванню всього комплексу соціально-трудових відносин сприятиме прийняття Трудового кодексу України. Його проект було розроблено урядом разом із роботодавцями та профспілками. І, сподіваємося, що саме цей проект буде найближчим часом прийнято Верховною Радою.

На жаль, соціальна сфера сьогодні має дуже багато проблем. Вони носять структурний характер і є, здебільшого, наслідками економічних негараздів. Успіх у справі вирішення соціальних

проблем передусім залежатиме від поступу економічного розвитку й детінізації економіки. Наше завдання полягає у визначенні пріоритетів, на яких необхідно зосередити основні зусилля і ресурси.

Одним з першочергових завдань є запровадження адресної допомоги. Необхідно змінити суспільну думку у бік прогресивніших методів підтримки вразливих верств. На жаль, сьогодні принцип справедливості, що є одним із наріжних каменів соціал-демократичної ідеології, не завжди реалізується. Зокрема, серед 10% найзабезпеченіших домогосподарств розмір отриманих пільг та субсидій в 4 рази вище, ніж серед 10% найменш забезпечених. Ключовим питанням соціальної політики на даному етапі є подолання суспільної диференціації, адже це призводить до соціально-політичної напруги в країні й ускладнює процес побудови цілісного громадянського суспільства.

Іншою значною проблемою є захист дітей та підтримка сімей. Статистика свідчить, що бідність серед сімей з дітьми поширена у 1,5-2 рази більшою, ніж в середньому в країні. У вирішенні цієї проблеми міністерство потребує підтримки законодавців і громадськості.

Перебудова соціальної сфери є стратегічним завданням розвитку українського суспільства. Виконання цього завдання неможливе без фахівців, які володіють відповідними знаннями та навичками. осіб, здатних впроваджувати й розвивати інноваційні проекти, спрямовані на формування системи соціальних послуг і соціальної підтримки. Але, якщо за рівнем підготовки науково-технічних кадрів і фахівців вищої кваліфікації Україна належить до провідних держав світу, то виконання соціальної роботи, соціального менеджменту й соціальної політики триває лише кілька років.

Разом з тим у сфері надання соціальних послуг працює багато практиків, які мають досвід, знання й навички для виконання своєї роботи, але не мають відповідної фахової освіти. Проблема і впровадження стандартів професійної освіти в соціальній сфері на національному рівні має стати одним з пріоритетів. Виконання цього завдання вимагає координації та консультацій з органами державними та громадськими організаціями, об'єднання зусиль практиків і політиків.

Системний підхід необхідний і у вирішенні питань, які раніше прямо не асоціювалися з діяльністю Міністерства праці та соціальної політики, проте їхнє коріння лежить саме у соціальній сфері, і ми повинні їх вирішувати, оскільки без цього неможлива побудова соціально орієнтованого суспільства.

Так, однією зі складних соціальних проблем є адаптація осіб, звільнених з місць позбавлення волі до життя в суспільстві. На сьогодні майже 200 тис. наших співгромадян відбувають покарання за вчинені кримінальні злочини, з них 47%, а це 77 тис. осіб – молоді працездатні люди. Щорічно з місць звільнюється від 50 до 60 тис. осіб. Переважно вони лишаються поза увагою органів виконавчої влади, соціальних інституцій.

Рішення уряду з даного питання в умовах недостатнього фінансування виконується дуже повільно, без повного усвідомлення всіх складових соціальної роботи зі звільненими особами. Завдання законодавчого закріплення система політико-правових, соціально-економічних й організаційних умов надання соціальної допомоги даній категорії громадян.

Не менш важливою є проблема наркоманії. Сьогодні в Україні немає жодного міста, вільного від наркотиків. Незважаючи на важливу роль у вирішенні проблем наркоманії правоохоронних структур й органів охорони здоров'я, вони повинні розглядатися у ширшому, соціальному аспекті. Крім проблем із здоров'ям, споживачі наркотичних речовин мають значні особисті соціальні проблеми та створюють проблеми для оточуючих. Безробіття, відсутність житла, залучення до організації з метою отримання грошей на щоденну дозу, сімейні проблеми — ось неповний перелік проблем наркоманії. Наркоманія є одним із чинників дитячої безпритульності та бездоглядності. Крім того, наркоманія безпосередньо пов'язана з проблемою СНІДу, оскільки 78% ВІЛ-інфікованих в Україні – ін'єкційні наркомани.

На наш погляд, необхідно розробити збалансований комплекс заходів, спрямованих на зменшення попиту та пропозиції наркотичних речовин. Запровадити профілактичні дії. Здійснювати реабілітаційні програми та програми інтеграції наркоманів у суспільство. Така діяльність має забезпечити узгоджену взаємодію різних органів влади, міністерств, відомств, недержавних організацій, донорів і програм технічної допомоги, як на державному так і на регіональному.

Сьогодні президент докладает максимум зусиль для покращення ситуації на всіх напрямках соціальної політики. Проте слід розуміти, що коріння соціальних проблем сягає глибин суспільства. Для цього необхідні комплексні заходи з його реформування та згуртування сил, здатних послідовно проводити реформи в житті.

Однією з таких сил повинен виступати середній клас. Саме він у більшості розвинених країн є гарантом стабільності та добробуту. Як основний платник податків, середній клас формує державний

та місцевий бюджет, визначає споживчу поведінку населення й вирішально впливає на розвиток внутрішнього ринку. Шляхом накопичення й участі у різних системах страхування створює потужний інвестиційний ресурс та, завдяки активній участі у громадському та політичному житті, визначає моральні стандарти суспільства.

Процес формування середнього класу в Україні перебуває поки що на початковому етапі. Ми переконані, що вже час вирішувати проблему його формування в Україні шляхом здійснення невідкладних і рішучих змін у законодавстві. Необхідно підтримувати малий та середній бізнес, провести реформу податкової системи, створити відповідні матеріальні умови для праці лікарів, учителів, науковців, викладачів і державних службовців.

Політика формування середнього класу є наріжним каменем розбудови стабільного демократичного суспільства, у якому відсутні масштабна бідність, корупція й розкрадання державної власності, де кожна людина, сплачуючи податки, відчуватиме себе гідним його членом, права якого належно захищені законодавством, а виконавча влада діє на користь платників податків, а не чиновників й олігархів. Формування середнього класу не досягається розробкою соціальних програм чи окремих заходів, але ця мета має проходити червоною ниткою крізь усю урядову діяльність реформи законодавства.

Отож, сьогодні ми маємо визнати, що наше суспільство конче потребує змін на всіх рівнях. Адже всі ми розуміємо, що одних лише матеріальних ресурсів для вирішення соціальних проблем недостатньо. Сьогодні нам потрібні конкретні ідеї й шляхи їх втілення. Суспільство потребує людей, які можуть і хочуть здійснювати перетворення на краще. Але чи є у нас такі люди? І чи готові вони брати на себе відповідальність за розбудову соціальної держави?

У розвинених країнах провідниками нових ідей є представники національної еліти. На жаль, у цьому плані ми відрізняємося не на краще.

Проведене нещодавно Центром Разумкова дослідження політичної еліти свідчить, що лише трохи більше третини опитаних експертів (37,2%) не мають сумніву щодо її існування. Більшість респондентів (55,2%) вказала лише на її формальну присутність. Не краща ситуація і з відповіддю на запитання про можливість еліти запропонувати програму досягнення стратегічної мети для країни. Лише трохи більше ніж чверть експертів (26,9%) переконані у її потенційній здатності до цього.

Аналогічних досліджень щодо визначення ролі національної еліти у розбудові соціальної сфери не проводилося, але кожному з нас зрозуміло, що наведені дані можна екстраполювати на всі суспільні процеси.

Тож звертаємось до представників національної еліти: мабуть, вже час займатися не тільки моніторингом і чекати кращих часів для втілення своїх задумів, а ініціювати нові практичні проекти, спрямовані на розбудову нашого суспільства? Роль спостерігача і рецензента, звісно, почесна, та на сторінках історії не залишає помітного сліду.

З. Є. КОМЕНДАК

ПРОБЛЕМА МАНІПУЛЯЦІЇ І САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ В ЖИТТІ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

У цій статті аналізуються маніпулятивна і актуалізаторська моделі поведінки, розкриваються їх характерні особливості, причини маніпуляцій, типи маніпуляторів і шляхи самоактуалізації особистості.

В этой статье анализируются манипулятивная и актуализаторская модели поведения, раскрываются их характерные особенности, причины манипуляций, типы манипуляторов и пути самоактуализации личности.

In this article I made an attempt to analyse such models of human behavior as manipulation and selfactualization, characteristic features of these models, reasons of manipulations, types of manipulators and ways of selfactualization of personality.

Протягом життя люди грають різноманітні соціальні ролі, що допомагає їм краще інтегруватися у суспільство як особистості, максимально адаптуватися і розвиватися в умовах, які суспільство пропонує. Протягом цієї інтеграції людина обирає певну модель поведінки – самоактуалізаційну чи маніпулятивну. На превеликий жаль, все більше в сучасному світі людей обирають маніпулятивну модель, не усвідомлюючи всіх переваг кардинально протилежної